

ПСИХОЛОГІЧНІ НАУКИ

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ СПОСТЕРЕЖЛИВОСТІ ЯК ПРОФЕСІЙНО ВАЖЛИВОЇ ЯКОСТІ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА

Стахова Ольга Олександрівна

к. психол. н., доцент кафедри загальної, вікової та педагогічної психології
Житомирського державного університету імені Івана Франка

Трушковська Аліна Михайлівна

студентка навчально-наукового інституту педагогіки
Житомирського державного університету імені Івана Франка

Освітня діяльність є динамічним процесом, який має властивість змінюватись та покращуватись. Саме тому постійних змін зазнають вимоги до підготовки висококваліфікованих фахівців, зокрема розвитку їх професійно важливих якостей.

Однією з таких характеристик особистості вчителя є його спостережливість. Дана якість дає змогу організувати гуманізоване та індивідуалізоване освітнє середовище для усіх його учасників, оскільки ґрунтується на врахуванні вікових та особистісних особливостей учнів. А це є можливим за допомогою професійно-організованого спостереження.

Проблема дослідження психологічних особливостей розвитку педагогічної спостережливості знайшла широке відображення у працях як представників педагогічної, так і психологічної науки, зокрема Т. Іщук, Н. Копилової, Н. Мазуренок, Н. Цибуляк та ін.

У своєму науковому доробку переважна більшість авторів педагогічну спостережливість характеризують як професійно важливу якість педагогів, сутність якої полягає у фіксації та інтерпретації суттєвих, характерних і навіть малопомітних зовнішніх проявів індивідуальних особливостей освітнього процесу [3, с. 236]. Її інтерпретують як особливість психічної діяльності педагога, його вміння помічати в педагогічних явищах суттєве, але малопомітне, те, що не виділяється з навчально-виховного процесу, але є важливим у педагогічній діяльності.

Розглядаючи спостережливість як важливу якість особистості педагога, дослідники наголошують на її значенні у професійній діяльності кожного освітянина.

Так, Н. Копилова, розкриваючи шляхи розвитку педагогічної спостережливості, зазначила, що дана якість виступає засобом й умовою успішного розв'язання представником педагогічної спільноти професійних завдань [2].

На думку Т. Іщук та Н. Мазуренок, «... спостережливість дає змогу компетентно відслідковувати індивідуально-психологічні особливості дітей, розрізняти незначні зміни в їх поведінці, емоційних станах, самопочутті, мотивації вчинків тощо. Це досягається сукупністю мислительних та особистісних властивостей, передусім інтуїції, уважності, доброзичливості, емпатії. Спостережливий вихователь та вчитель здатний своєчасно і чітко діагностувати тривалу й стійку психолого-педагогічну реальність і проникати в суть загальної ситуації життя дитини як особистості, знаходити пояснення її поведінки, вчинків, дій» [1, с. 180].

Утім, з огляду на прикладні дослідження науковців, метою яких було визначення психологічних особливостей розвитку педагогічної спостережливості особистості, варто зауважити, що дана якість є недостатньо розвинутою у багатьох представників педагогічної спільноти.

Підтвердженням цього є численні емпіричні дані, зокрема Н.Ю. Цибуляк, які засвідчують недостатній рівень розвитку у студентів-майбутніх педагогів цієї професійно-важливої якості [4].

Як бачимо, реальна картина сформованості спостережливості у педагогів не відповідає бажаним результатам і потребує ґрунтовної роботи для її покращення. Організація цілеспрямованих і систематичних заходів у цьому контексті сприятиме розвитку педагогічної спостережливості, її вдосконаленню, набуттю нею нових рис і глибини.

Список використаних джерел

1. Іщук Т., Мазуренок Н. Розвиток педагогічної спостережливості як умова забезпечення наступності дошкільної та початкової освіти. *Методика початкового навчання і дошкільного виховання*. 2017. Вип. 22. С. 177–181. URL: <https://ksfd01gyuuurpkx23st/pu897> (дата звернення: 22.05.2022).
2. Копилова Н.О. Шляхи розвитку педагогічної спостережливості. *Педагогічна майстерність викладача вищої школи*. 2017. №5. С. 89–101. URL: <https://docplayer.net/83053528-Shlyahi-rozvitku-pedagogichnoyi-sposterezhlivosti.html> (дата звернення: 20.05.2022).
3. Педагогічна майстерність: підручник / І.А. Зязюн, Л.В. Крамущенко, І.Ф. Кривонос та ін.; за ред. І.А. Зязюна. К., 1997. 349 с.
4. Цибуляк Н.Ю. Спостережливість як професійно важлива якість майбутнього вихователя дошкільного навчального закладу: сутність і структура. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова*. Серія № 12. Психологічні науки. 2011. № 35 (59). С. 164-169.